

V Bruseli 5. 6. 2019
COM(2019) 515 final

Odporúčanie

ODPORÚČANIE RADY,

ktoré sa týka národného programu reforiem Litvy na rok 2019 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Litvy na rok 2019

Odporúčanie

ODPORÚČANIE RADY,

ktoré sa týka národného programu reforiem Litvy na rok 2019 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Litvy na rok 2019

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 121 ods. 2 a článok 148 ods. 4,

so zreteľom na nariadenie Rady (ES) č. 1466/97 zo 7. júla 1997 o posilnení dohľadu nad stavmi rozpočtov a o dohľade nad hospodárskymi politikami a ich koordinácii¹, a najmä na jeho článok 5 ods. 2,

so zreteľom na odporúčanie Európskej komisie,

so zreteľom na uznesenia Európskeho parlamentu,

so zreteľom na závery Európskej rady,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre zamestnanosť,

so zreteľom na stanovisko Hospodárskeho a finančného výboru,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre sociálnu ochranu,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre hospodársku politiku,

keďže:

- (1) Komisia začala európsky semester pre koordináciu hospodárskych politík na rok 2019 prijatím ročného prieskumu rastu 21. novembra 2018. Náležite pri tom zohľadnila Európsky pilier sociálnych práv, ktorý vyhlásili Európsky parlament, Rada a Komisia 17. novembra 2017. Priority ročného prieskumu rastu schválila Európska rada na zasadnutí 21. marca 2019. Komisia 21. novembra 2018 prijala na základe nariadenia (EÚ) č. 1176/2011 aj správu o mechanizme varovania, v ktorej Litvu neurčila za jeden z členských štátov, vo vzťahu ku ktorým sa vykoná hĺbkové preskúmanie. V ten istý deň Komisia prijala aj odporúčanie na odporúčanie Rady týkajúce sa hospodárskej politiky eurozóny, ktoré schválila Európska rada na zasadnutí 21. marca 2019. Rada prijala 9. apríla 2019 odporúčanie o hospodárskej politike eurozóny („odporúčanie pre eurozónu“).
- (2) Litva by ako členský štát, ktorého menou je euro, mala vzhľadom na úzke prepojenia medzi ekonomikami v hospodárskej a menovej únii zabezpečiť úplné a včasné vykonanie odporúčania pre eurozónu, ako sa zohľadňuje v odporúčaní 2 a 3. Predovšetkým sa konštatuje, že investičné opatrenia pomôžu riešiť druhé odporúčanie

1

Ú. v. ES L 209, 2.8.1997, s. 1.

pre eurozónu, pokiaľ ide o podporu investícií, pričom opatrenia v oblasti vzdelávania pomôžu riešiť tretie odporúčanie pre eurozónu, pokiaľ ide o fungovanie trhu práce.

- (3) Správa o Litve na rok 2019² bola uverejnená 27. februára 2019. Posudzoval sa v nej pokrok, ktorý Litva dosiahla pri plnení odporúčaní pre jednotlivé krajiny prijatých Radou 13. júla 2018, následné opatrenia v nadväznosti na odporúčania prijaté v predchádzajúcich rokoch, ako aj pokrok Litvy pri dosahovaní jej národných cieľov stratégie Európa 2020.
- (4) Litva predložila 10. mája 2019 svoj národný program reforiem na rok 2019 a 30. apríla 2019 svoj program stability na rok 2019. S cieľom zohľadniť prepojenia medzi týmito programami sa obidva programy posudzovali súčasne.
- (5) Príslušné odporúčania pre jednotlivé krajiny boli zohľadnené v programovaní európskych štrukturálnych a investičných fondov (ďalej len „EŠIF“) na obdobie rokov 2014 – 2020. Ako je stanovené v článku 23 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013³, platí, že ak je to nevyhnutné na podporu vykonávania príslušných odporúčaní Rady, Komisia môže požiadať členský štát, aby preskúmal svoju partnerskú dohodu a príslušné programy a navrhol ich zmeny. Komisia poskytla ďalšie informácie o tom, ako bude využívať toto ustanovenie, v usmerneniach k uplatňovaniu opatrení spájajúcich účinnosť EŠIF s riadnou správou hospodárskych záležitostí⁴.
- (6) Na Litvu sa v súčasnosti vzťahuje preventívna časť Paktu stability a rastu. Vláda vo svojom programe stability na rok 2019 plánuje dosiahnuť v roku 2019 celkový prebytok 0,4 % HDP a v roku 2020 prebytok 0,2 % HDP a následne ďalšie zníženie na úroveň 0,1 % HDP v roku 2021. Z prepočítaného štrukturálneho salda⁵ vyplýva, že počas programového obdobia sa prekročí strednodobý rozpočtový cieľ, ktorým je štrukturálny deficit na úrovni 1 % HDP. Litva navyše získala v roku 2017 povolenie na dočasnú odchýlku spojenú s vykonávaním štrukturálnych reforiem. Táto odchýlka sa prenáša do nasledujúceho trojročného obdobia. Na základe programu stability na rok 2019 sa očakáva, že pomer verejného dlhu k HDP postupne klesne z 34,2 % HDP v roku 2018 na 32,9 % v roku 2022. Makroekonomický scenár, na ktorom sa zakladajú tieto rozpočtové prognózy, je realistický. Zároveň platí, že opatrenia potrebné na podporu plánovaných cieľových prebytkov na obdobie od roku 2020 neboli dostatočne konkretizované. Na základe prognózy Komisie z jari 2019 sa predpokladá, že štrukturálne saldo zaznamenaná v roku 2019 deficit vo výške 1 % HDP a v roku 2020 deficit vo výške 0,9 % HDP, čo je v súlade so strednodobým rozpočtovým cieľom. Vývoj v oblasti výdavkov by sa však mal v krátkodobom i strednodobom horizonte starostlivo monitorovať, najmä so zreteľom na možné budúce riziká ohrozujúce rozsah príjmov. Rada vo všeobecnosti zastáva názor, že Litva v rokoch 2019 a 2020 podľa prognóz dodrží ustanovenia Paktu stability a rastu.

² SWD(2019) 1014 final.

³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 320).

⁴ COM(2014) 494 final.

⁵ Saldo očistené od cyklických vplyvov bez jednorazových a dočasných opatrení, prepočítané útvarmi Komisie podľa spoločne dohodnutej metodiky.

- (7) Vláda prijala v júni 2018 súbor legislatívnych aktov s cieľom zaviesť komplexný balík šiestich štrukturálnych reforiem týkajúcich sa kľúčových oblastí vzdelávania, zdravotníctva, zdaňovania, neformálnej ekonomiky, dôchodkov a inovácií.
- (8) Litva naďalej prijímala opatrenia na boj proti tieňovej ekonomike a zlepšenie daňovej disciplíny. Hoci tieto opatrenia vykazujú povzbudivé výsledky, celková daňová disciplína ostáva na nízkej úrovni. Litva má stále jeden z najväčších výpadkov príjmov z DPH v EÚ. Ďalšie zlepšenie daňovej disciplíny by zvýšilo príjmy a prispelo k spravodlivejšiemu daňovému systému. Neboli prijaté žiadne opatrenia na rozšírenie daňového základu na zdroje, ktoré sú menej škodlivé pre rast. Environmentálne dane a dane z nehnuteľností zostávajú pod priemerom Európskej únie a neplánujú sa žiadne zmeny v súvislosti so zdaňovaním automobilov ani daňou z používania osobných automobilov na cestách.
- (9) Od roku 2018 sa verejné dôchodky automaticky indexujú podľa rastu miezd. Očakáva sa, že to povedie k zníženiu verejných výdavkov na dôchodky zo 6,9 % HDP v roku 2016 na 5,2 % v roku 2070. Vzhľadom na prognózovaný pokles zamestnanosti sa však bude znižovať primeranosť dôchodkov, pretože dôchodkové dávky nebudú schopné držať krok s rastom miezd. Očakáva sa, že pomer dôchodkových dávok, ktorý vyjadruje priemerný dôchodok v pomere k priemernej mzde, bude postupne klesať, pričom už teraz je na jednej z najnižších úrovní v Únii. V súčasných právnych predpisoch sa uvádza, že keď sa pomer dávok zníži, vláda musí navrhnuť nápravné opatrenia. Z dôvodu neistoty, pokiaľ ide o presnú povahu a načasovanie takýchto budúcich opatrení, nie sú tieto opatrenia zohľadnené v prognózach správy o starnutí obyvateľstva. Predstavujú však riziko pre udržateľnosť verejných financií. Ak by celkový pomer dávok zostal v nezmenenej podobe do roku 2070, výdavky na dôchodky by namiesto predpokladaného zníženia na 5,2 % vzrástli na 7 % HDP. Je teda neisté, ako sa budú dôchodkové právne predpisy uplatňovať v praxi a aké by boli postupom času ich dôsledky na fiškálnu udržateľnosť a primeranosť dôchodkov.
- (10) Vysoký podiel ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením spolu s vysokou príjmovou nerovnosťou zostávajú pre Litvu hlavnými výzvami, ktoré bránia jej vyhladkam na inkluzívny hospodársky rast. Napriek neustálemu hospodárskemu rastu čelia mnohí členovia litovskej spoločnosti (napríklad staršie osoby, ľudia so zdravotným postihnutím, deti, domácnosti s jedným rodičom a nezamestnaní) mimoriadne vysokému riziku chudoby a sociálneho vylúčenia. Zatiaľ čo záchranná sociálna sieť sa v posledných rokoch zlepšila, celková nápravná sila litovského daňovo-dávkového systému a výdavkov na sociálnu ochranu vyjadrená ako podiel na HDP zostáva medzi najnižšími v Európskej únii. Prijali sa určité prvé kroky na riešenie vysokej úrovne chudoby a príjmovej nerovnosti, ako je zavedenie „sumy minimálnych spotrebných potrieb“, zvýšenie univerzálnych prídavkov na deti a indexácia starobných dôchodkov. Pretrvávajúce vysoké úrovne chudoby a nerovnosti však ukazujú, že krajina má pred sebou ešte dlhú cestu v snahe priblížiť sa priemerným úrovniam sociálneho zabezpečenia v Európskej únii, pričom sú potrebné investície do riešenia otázky sociálneho vylúčenia. Stratégie aktívneho začleňovania zraniteľných skupín sú účinnejšie, keď spájajú lepšiu primeranosť systémov minimálneho príjmu a dôchodkového zabezpečenia, aktiváciu trhu práce a posilnené poskytovanie sociálnych služieb vrátane starostlivosti o deti a sociálne bývanie.
- (11) Na trhu práce dochádza k zvyšovaniu napätia v dôsledku rastu zamestnanosti, ale aj v dôsledku nepriaznivého demografického vývoja vrátane vysťahovalectva. Na zmiernenie vplyvu klesajúceho počtu obyvateľov v produktívnom veku sú potrebné investície do ľudského kapitálu, ako aj lepší prístup na trh práce pre všetkých.

Vzhľadom na pretrvávajúci nedostatok zručností a nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami je dôležité, aby Litva urýchlila reformy s cieľom zlepšiť kvalitu a efektívnosť na všetkých úrovniach vzdelávania a zabezpečila spravodlivý prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave. Demografický pokles vyvíja tlak na školskú sieť. Demografický posun si vyžaduje stratégie na zachovanie prístupu k vysokokvalitnému vzdelávaniu pre všetkých a súčasné zabezpečenie efektívnosti školskej siete a podporovanie učiteľov postihnutých konsolidáciou škôl. Na konsolidáciu siete vysokoškolského vzdelávania, ktorá zahŕňa viac ako 40 štátnych a súkromných univerzít, sú stále potrebné významné kroky. Poskytovatelia odborného vzdelávania a prípravy musia zmodernizovať učebné osnovy, ako aj zlepšiť ich schopnosť reagovať na potreby miestnych a regionálnych trhov práce. Účinné a ľahko dostupné opatrenia v oblasti vzdelávania dospelých, rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností spolu s poskytovaním sociálnych služieb by mohli priviesť viac ľudí na trh práce. Účasť na vzdelávaní dospelých je naďalej nízka, pričom v roku 2018 sa zaznamenala úroveň 6,6 %, čo je výrazne pod priemerom EÚ na úrovni 11,1 %. Litovské hospodárstvo má potenciál ťažiť z investícií do zlepšovania zručností vrátane digitálnych zručností, inovácie a lepšej integrácie znevýhodnených ľudí do trhu práce (napríklad osôb so zdravotným postihnutím a starších, nezamestnaných alebo neaktívnych dospelých). V širšom kontexte je posilnenie kapacít sociálnych partnerov dôležité na podporu ich zapojenia.

- (12) Pretrvávajúcimi výzvami sú slabé výsledky v oblasti zdravia a nízke investície do zdravotnej starostlivosti. Naďalej existuje významný potenciál na racionalizáciu využívania zdrojov prostredníctvom ďalšieho presunu z nemocničnej na ambulantnú starostlivosť. Využívanie nemocničných služieb je aj naďalej vysoké, pričom sa zaznamenala vysoká miera hospitalizácie v prípade chronických ochorení a pomerne nízka miera obsadenosti lôžok. Ďalšia racionalizácia využívania nemocničných zdrojov spolu s cieľovými investíciami do posilnenia služieb primárnej starostlivosti, a to aj do pracovných síl v zdravotníctve, sú potrebné na zvýšenie efektívnosti a zlepšenie výsledkov v oblasti zdravia. Kvalita starostlivosti zostáva jedným z hlavných dôvodov zlých výsledkov v oblasti zdravia. Opatrenia na zlepšenie kvality starostlivosti sú roztrieštené, pričom sa vykazuje veľmi nízka miera využívania akreditácie v odvetví primárnej zdravotnej starostlivosti a nedostatočné uplatňovanie akreditačného systému v nemocniciach. Mimoriadne nízke sú investície do opatrení na prevenciu chorôb. Okrem toho kroky prijaté s cieľom posilniť opatrenia na prevenciu chorôb na miestnej úrovni nemajú všeobecnú víziu a sú oslabené nedostatočnou systémovou spoluprácou medzi úradmi verejného zdravia a primárnou starostlivosťou. Napokon má nízka úroveň výdavkov na zdravotníctvo spolu s relatívne vysokými neformálnymi platbami a vysokými doplatkami negatívny vplyv na rovnosť prístupu k zdravotnej starostlivosti.
- (13) Prijalo sa niekoľko opatrení na boj proti korupcii, no stále chýba integrovaný register vyhlásení o záujmoch. V roku 2018 boli prijaté vykonávacie právne predpisy k zákonu o ochrane oznamovateľov a v súčasnosti sa diskutuje o novom zákone, ktorým sa upravuje lobizmus. Nezrovnalosti pretrvávajú aj pri riešení korupcie v systéme zdravotnej starostlivosti.
- (14) Investície ako podiel na HDP Litvy zostávajú pod úrovňou priemerov v EÚ a v iných pobaltských krajinách. Úroveň inovácií a kapacita na absorpciu technológií v podnikoch v Litve sú nízke. Potrebné sú vyššie úrovne investícií do výskumu a inovácií, najmä v súkromnom sektore. To by zvýšilo produktivitu, ktorá aj napriek nedávnomu oživeniu zostáva výrazne pod úrovňou EÚ. Nedostatok odborníkov na

informačné a komunikačné technológie poukazuje na potrebu investovať do digitálnych zručností, ktoré podporujú konkurencieschopnosť, inovácie a schopnosť Litvy absorbovať technológie, a podporovať prechod k vedomostnej ekonomike s vyššou pridanou hodnotou.

- (15) Hospodárstvo je relatívne náročné na zdroje a vysoko závislé od dovozu energie a materiálov. Produktivita zdrojov je nízka, zatiaľ čo spotreba energie je vysoká, najmä v sektoroch bývania a dopravy. Viac investícií do energetickej efektívnosti, najmä v sektore budov, a domáca výroba energie z obnoviteľných zdrojov by prispeli k ekologizácii hospodárstva a udržateľnejšiemu rastu, pričom by sa znížila závislosť od dovozu energie.
- (16) Litva má stále obmedzenú medzinárodnú dostupnosť, pokiaľ ide o železničnú, cestnú, námornú a leteckú dopravu, a je potrebné ju viac prepojiť so zvyškom Európy. Lepšie prepojenie dopravy by zvýšilo produktivitu hospodárstva a umožnilo by plne využívať výhody jednotného trhu. Výkonnosť sektora dopravy je výrazne pod priemerom EÚ, pokiaľ ide o rozsah cestnej a železničnej transeurópskej dopravnej siete, investície do výskumu a inovácií v sektore dopravy, aspekty udržateľnosti a bezpečnosť cestnej premávky. V železničnej doprave prevládajú toky východ – západ, zatiaľ čo os sever – juh zostáva nedostatočne rozvinutá. Na rozvoj udržateľnej, inteligentnej, bezpečnej a intermodálnej transeurópskej dopravnej siete odolnej proti zmene klímy a jej dostupnosti, ako aj na podporu udržateľnej mestskej mobility sú preto potrebné značné investície. Za posledných 5 rokov navyše došlo k výraznému nárastu emisií skleníkových plynov z cestnej dopravy. Synchronizácia elektrického systému Litvy s európskou kontinentálnou sieťou je kľúčom k zaisteniu bezpečnosti dodávok elektrickej energie v celom baltskom regióne.
- (17) Regionálne rozdiely v Litve sú v porovnaní s priemerom EÚ výraznejšie a v posledných dvoch desaťročiach sa prehĺbili. Prínosy rýchlej hospodárskej konvergenencie Litvy sa vo veľkej miere sústreďujú na obe metropolitné oblasti. Prevažne vidiecke regióny, ktoré pokrývajú väčšinu územia a v ktorých býva takmer 55 % obyvateľstva, zažívajú výrazný pokles obyvateľstva, čo je znásobené zhoršením prístupu ku kvalitným verejným službám. Výrazné sociálno-ekonomické rozdiely v rámci krajiny ukazujú, že určité regióny majú rozdielne investičné potreby. Výzvou zostáva aj zlepšenie prepojenia medzi susediacimi územiami v Litve, a to aj v oblasti dopravných a digitálnych prepojení.
- (18) S cieľom zlepšiť efektívnosť verejných investícií litovské orgány aktualizovali pravidlá prípravy a výberu investičných projektov financovaných zo štátneho rozpočtu. Od roku 2018 by sa všetky nové investičné projekty mali podrobiť analýze nákladov a prínosov a mali by spĺňať dodatočné výberové kritériá. Hoci ide o dôležitý prvý krok, je potrebné ďalšie úsilie, aby sa maximalizoval dosah verejných investícií na zvyšovanie potenciálu dlhodobého rastu a riešenie rastúcich regionálnych rozdielov. Orgány začali revíziu štátneho rozpočtového systému s cieľom predĺžiť časový horizont pre zostavovanie rozpočtu a posilniť prepojenie medzi výdavkami a celkovými hospodárskymi cieľmi. Je veľmi dôležité zabezpečiť, aby bol nový systém strategického plánovania investícií pripravený pre rozpočtový postup na roky 2021 – 2023 a začiatok nového cyklu financovania EÚ v roku 2021.
- (19) Litva nemá jednotnú stratégiu pre výskum a inovácie. Pre krajinu sú príznačné nejednotné politiky a rozrastajúce sa systémy podpory, ktorým chýbajú synergie. Existencia niekoľkých implementujúcich agentúr, ktoré nemajú zosúladený prístup k podpore súboru politík pre oblasť výskumu a inovácií, prispieva k zložitému

systemu riadenia, ktorý podľa všetkého obmedzuje prístup používateľov k celej škále dostupných nástrojov. Táto situácia je obzvlášť škodlivá pre spoluprácu medzi vedou a podnikmi a brzdí sa ňou inovačná činnosť. Nové rozdelenie zodpovednosti za politiku v oblasti výskumu a inovácií medzi ministerstvom hospodárstva a inovácií a ministerstvom školstva a vedy už vôbec neprispieva k vytvoreniu koherentného politického rámca so synergickými systémami podpory, ktorý by bol dostupný v prípade jednotného kontaktného miesta pre potenciálnych príjemcov.

- (20) Programovanie fondov EÚ na obdobie 2021 – 2027 by mohlo pomôcť pri riešení niektorých nedostatkov identifikovaných v odporúčaní, najmä v oblastiach uvedených v prílohe D k správe o krajine⁶. Litve by to umožnilo využiť tieto finančné prostriedky čo najlepšie so zreteľom na identifikované sektory, pričom by sa zohľadnili regionálne rozdiely.
- (21) Komisia vykonala v kontexte európskeho semestra na rok 2019 komplexnú analýzu hospodárskej politiky Litvy, ktorú uverejnila v správe o tejto krajine na rok 2019. Zároveň posúdila program stability na rok 2019, národný program reforiem na rok 2019 a následné opatrenia v nadväznosti na odporúčania adresované Litve v predchádzajúcich rokoch. Zohľadnila nielen ich význam pre udržateľnú fiškálnu a sociálno-ekonomickú politiku v Litve, ale aj ich súlad s pravidlami a usmerneniami Únie vzhľadom na potrebu posilniť celkovú správu hospodárskych záležitostí Únie zabezpečením vstupov na úrovni Únie do budúceho vnútroštátneho rozhodovania.
- (22) Rada na základe tohto posúdenia preskúmala program stability na rok 2019 a zastáva názor⁷, že Litva podľa očakávania dodrží ustanovenia Paktu stability a rastu.

TÝMTO ODPORÚČA, aby Litva v rokoch 2019 a 2020 prijala opatrenia s cieľom:

1. Zlepšiť daňovú disciplínu a rozšíriť daňový základ na zdroje, ktoré sú menej škodlivé pre rast. Riešiť nerovnosť príjmov, chudobu a sociálne vylúčenie, a to aj zlepšením koncepcie daňovo-dávkového systému.
2. Zlepšiť kvalitu a efektívnosť na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy vrátane vzdelávania dospelých. Zvýšiť kvalitu, cenovú dostupnosť a efektívnosť systému zdravotnej starostlivosti.
3. Zamerať hospodársku politiku súvisiacu s investíciami na inovácie, efektívnosť pri používaní energie a zdrojov, ako aj na udržateľné dopravné a energetické prepojenia, a zohľadniť popritom regionálne rozdiely. Stimulovať rast produktivity zlepšením efektívnosti verejných investícií. Vytvoriť koherentný politický rámec na podporu spolupráce medzi vedou a podnikmi a konsolidovať výskumné a inovačné implementujúce agentúry.

V Bruseli

*Za Radu
predseda*

⁶ SWD(2019) 1014 final.

⁷ Podľa článku 5 ods. 2 nariadenia (ES) č. 1466/97.